

O škofu dr. Gregoriju Rožmanu se je po letu 1990, ko naj bi se Slovenija demokratizirala in postala normalna (pravna) država, precej pisalo. Večinoma negativno. Tudi v tem primeru so država, sodstvo in še kdo povsem odpovedali. Zadeva Rožman je tipični primer nepravnosti države.

Če bi bila država v resnici normalna in bi pravo delovalo tako, kot mora, bi bil škof Rožman v trenutku pravno opran kakršne koli krivde in rehabilitiran. Iz revije Tretji dan ponatiskujemo prispevek Škof dr. Gregorij Rožman in njegova pravica, ki ga je napisal Anton Drobnič.

Življenje in delo ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana je bilo na številne načine in močno vpeto v dogajanje med drugo svetovno vojno in komunistično revolucijo v Sloveniji. Govoriti o škofu Rožmanu in revo-

Škof dr. Gregorij Rožman

Tomažiča in položajem škofa Rožmana bistvena razlika: škof Tomažič ni imel nobene izbire, škof Rožman pa je bil pred težko izbiro in odločitvijo. Škof Tomažič je takoj po nemški okupaciji odhitel v Celje, da bi vzpostavil stik z nemškimi vojaškimi in upravnimi oblastmi. Ni mu uspelo, ker ga Nemci niso pustili do sebe. To je poskusil v nekaj dneh še dvakrat, vendar brez uspeha, saj ni prišel dlje kot do nižjih nemških oficirjev in uradnikov. Ni mu preostalo drugega, kot da se je zaprl v svojo palačo in tam čakal brez vpliva na dogajanje, saj so medtem že zaprli in izgnali večino slovenskih duhovnikov.

Ljubljanski škof Rožman se je nasprotno takoj umaknil v svoj dvorec, Italijani pa so od Nemcev želeli in zahtevali, da se jim škof predstavi. Škof Rožman je torej imel izbiro. Možnost izbire je postala zanj še posebno težko breme, ko so v Ljubljano pribežali številni duhovniki in drugi slovenski izobraženci z nemškega okupacijske-

Pravica škofa Rožmana 1. del

luciji zato pomeni govoriti o obsežni in kompleksni temi, pomeni govoriti o bistvenih stvareh najusodnejšega obdobja slovenske zgodovine in zato tudi o pomembnih stvareh naše sedanjosti. Vsega tega v enem sestavku ni mogoče zajeti, zato se bom omejil le na nekatere bistvene točke in na nekatere še danes žive poglede pa tudi na sedanje stanje njegove pravde.

Bil je duhovni voditelj

Škof dr. Gregorij Rožman ni bil ne vojaški in ne državni voditelj ali politik. Bil je verski in predvsem duhovni voditelj. Vse drugo je bilo zanj manjšega ali samo stranskega pomena, mnogo pa mu je bilo celo po krivici pritaknjeno. Na to rdečo nit njegovega delovanja je treba paziti ves čas, ko pregledujemo njegovo delo in obnašanje v tako zmedenem in težkem obdobju, kot je bilo v Sloveniji med drugo svetovno vojno.

Ni treba posebej poudarjati, da je škof Rožman kot koroski Slovenec že

pred vojno dobro poznal nacistično ideologijo in njeno uresničevanje. Že zato je povsem razumljivo, da je bil nasprotnik nacizma in fašizma. Namesto navajanja posebnih dokazov o tem naj omenim samo uradno nacistično stališče do škofa Rožmana. V priločniku nemške tajne državne policije gestapo, ki je bil izdan nekaj dni pred vdorom fašističnih sil v Jugoslavijo, je kot eden glavnih nemških sovražnikov v Jugoslaviji naveden zagrebški nadškof Stepinac. Kot njegov glavni sodelavec pa je v tem policijskem priločniku naveden ljubljanski škof Rožman, o katerem je posebej poudarjeno, da je prijatelj poljskega kardinala Hlonda in da je dal prevesti in razširjati njegov spis o nemških grozodejstvih v okupirani Poljski.

Ob takšnem stališču do fašističnih zavojevalcev je razumljivo, da se je škof Rožman po italijanski zasedbi Ljubljane zaprl v škofijski dvorec in kar devet dni ni hotel z novimi oblastniki vzpostaviti niti obi-

čajnih protokolarnih stikov, čeprav so mu njegovi svetovalci to predlagali, Italijani pa zahtevali z grožnjo, da bodo škofovo nadaljnjo osamitev šteli za sovražno dejanje.

Med Nemci in Italijani

V tej zvezi je bilo glede na staro in še vedno živo komunistično propagando, ki škofu Rožmanu podtika, da je veselo pozdravil prihod okupatorjev, kot častno nasprotje pa postavlja mariborskega škofa dr. Tomažiča, ki da se je zaprl v škofijsko palačo, zanimivo slišati zgodovinarja dr. Francesca M. Dolinarja, ki je ob predstavitvi knjige Rožmanov proces na mariborski univerzi na posebno vprašanje odgovoril bistveno drugače. Rekel je, da je bila med tedanjim položajem škofa

ga območja in več sto Judov iz Zagreba. Vsi ti so bili brez veljavnih potnih listin in so na italijanskem okupacijskem območju bivali ilegalno, v nevarnosti, da jih bodo vsak čas odkrili in vrnilo Nemcem in hrvaškimi ustasem. Šele tedaj se je škof Rožman dal prepričati, da brez uradnega stika z italijanskim okupatorjem ne bo mogel ničesar narediti za ljudi v stiski. Prekinil je bojkot, šel 20. aprila 1941, torej devet dni po zasedbi Ljubljane, do Italijanov in pomagal ljudem, kjer je mogel in kolikor je mogel.

Za dobro Slovenije

Rožmanu so komunisti obisk pri visokem komisarju Graziliju očitali kot izdajo in se pri tem sklicevali na časopisna poročila, da je škof italijan-

Radio Krka
106.6 MHz

1.9.2005